

นโยบายการห้ามใช้โทรศัพท์มือถือในโรงเรียนของประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป*

กรภัทร ปัญญวานิช**

๑. บทนำ

ปัจจุบัน โทรศัพท์มือถือกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันของเด็กและวัยรุ่นทั่วยุโรป ซึ่งส่งผลให้เกิดความกังวลเกี่ยวกับการเสียมารยาทจากการใช้อุปกรณ์ดิจิทัล ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ตลอดจนผลกระทบต่อสุขภาพและการเข้าถึงคมจากการใช้โทรศัพท์มือถือมากเกินไป ด้วยเหตุนี้ หลายประเทศในยุโรป จึงเริ่มกำหนดนโยบายควบคุมการใช้โทรศัพท์มือถือในโรงเรียน โดยมีทั้งการห้ามใช้อย่างเด็ดขาด ไปจนถึงการอนุญาตให้ใช้ได้ภายใต้เงื่อนไขบางประการหรือภายใต้การกำกับดูแล โดยเมื่อสิ้นปี ค.ศ. ๒๐๒๔ ประมาณ ร้อยละ ๔๐ ของระบบการศึกษาทั่วโลกได้กำหนดข้อจำกัดเกี่ยวกับการใช้สมาร์ทโฟนในโรงเรียน

ทั้งนี้ ผลการศึกษาพบว่า มาตรการจำกัดการใช้โทรศัพท์มือถือสามารถช่วยให้ผู้เรียนมีสมาธิ ในชั้นเรียนมากขึ้น แต่ยังคงมีความท้าทายด้านการบังคับใช้และการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน ครูผู้สอนหลายคนชี้ว่าการยึดโทรศัพท์เพียงอย่างเดียวนั้นไม่เพียงพอ โดยการห้ามใช้โทรศัพท์มือถือจะได้ผลดีที่สุดเมื่อนำมาใช้ควบคู่กับการจัดการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักเรียน และการสร้างบรรยากาศในโรงเรียนที่เหมาะสม ควบคู่ไปกับการกำหนดกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนและแนวทางการใช้ โทรศัพท์อย่างปลอดภัยและมีความรับผิดชอบสำหรับนักเรียนทุกคน โดยนโยบายการห้ามใช้โทรศัพท์ใน โรงเรียนจะมีประสิทธิผลมากขึ้น หากนโยบายดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของมาตรการที่ครอบคลุมในการแก้ไข พฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัลที่ไม่เหมาะสม พร้อมทั้งส่งเสริมความรู้และทักษะด้านดิจิทัล ซึ่งเป็นทักษะสำคัญ สำหรับทั้งผู้เรียนและผู้ใหญ่ในศตวรรษที่ ๒๑^๑

๒. สารสำคัญ

ความกังวลเกี่ยวกับผลกระทบของการใช้โทรศัพท์มือถือที่มีต่อการเรียน พฤติกรรม และ สุขภาวะของเด็กและวัยรุ่น ทำให้หลายประเทศตัดสินใจออกมาตรการจำกัดหรือห้ามใช้โทรศัพท์มือถือใน โรงเรียน

*บทความประจำเดือนมิถุนายน ๒๕๖๙

** บุคลากรจัดทำฐานข้อมูลกฎหมาย ฝ่ายค้นคว้าและเปรียบเทียบกฎหมาย กองกฎหมายต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการ กฤษฎีกา

^๑Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture (European Commission). “Mobile phone bans in schools across the EU” . สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๙, จาก <https://school-education.ec.europa.eu/en/discover/publications/mobile-phone-bans-schools-across-eu>

รายงานของเครือข่ายผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐศาสตร์และสังคมวิทยาเพื่อการศึกษาและการฝึกอบรม (Expert Network on Economics and Sociology of Education and Training: ENESET) ประจำปี ค.ศ. ๒๐๒๖ ได้สรุปภาพรวมของนโยบายห้ามใช้โทรศัพท์มือถือในโรงเรียนทั่วสหภาพยุโรป โดยนำเสนอผลการศึกษางานบางส่วนจากรายงานดังกล่าว โดยมุ่งเน้นที่นโยบายระดับชาติและผลกระทบที่เกิดขึ้น

<https://school-education.ec.europa.eu/en/discover/news/exploring-mobile-phone-use-schools>

๒.๑ การห้ามใช้โทรศัพท์มือถือในโรงเรียนเพื่อยกระดับผลการเรียนและส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี

รายงานได้รวบรวมงานวิจัยหลายฉบับที่ศึกษาผลกระทบของการใช้โทรศัพท์มือถือในเด็กและเยาวชน ผลการศึกษาหลายชิ้นชี้ว่า โทรศัพท์มือถืออาจส่งผลกระทบต่อสมรรถภาพทางการรับรู้ (cognitive performance) แม้ในขณะที่ไม่ได้ใช้งานก็ตาม เนื่องจากโทรศัพท์มือถือทำให้สมาธิลดลงและความสนใจยังคงวนเวียนอยู่กับโทรศัพท์ โดยผลจากโปรแกรมประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (Programme for International Student Assessment: PISA) ขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organisation for Economic Co-operation and Development: OECD) แสดงให้เห็นว่าการเสียสมาธิจากอุปกรณ์ดิจิทัลในห้องเรียนเป็นเรื่องพบได้ทั่วไป เช่น การถูกรบกวนจากเพื่อนร่วมชั้นที่ใช้อุปกรณ์ดิจิทัล นอกจากนี้ การศึกษาของ ENESET ยังพบหลักฐานที่เชื่อมโยงการใช้โทรศัพท์บ่อยครั้งกับผลการเรียนที่ต่ำกว่า การเรียนรู้ที่ไม่มีประสิทธิภาพ และปัญหาการนอนหลับ ซึ่งล้วนส่งผลกระทบต่อผลการเรียน

นอกจากนี้ การใช้โทรศัพท์มากเกินไปมักเชื่อมโยงกับปัญหาสุขภาพจิตและสังคม เช่น ความวิตกกังวล ความโดดเดี่ยว การสื่อสารกับผู้อื่นที่ลดลง รวมถึงเพิ่มความเสี่ยงต่อการถูกกลั่นแกล้งทางออนไลน์

(cyberbullying) มากขึ้น อย่างไรก็ตาม ความเชื่อมโยงเหล่านี้มีความซับซ้อนและไม่ได้หมายความว่าโทรศัพท์มือถือเป็นสาเหตุโดยตรงเสมอไป สิ่งสำคัญที่ต้องตระหนักคือ การใช้งานที่เป็นปัญหาส่วนใหญ่เกิดขึ้นนอกโรงเรียน ดังนั้น แม้ว่าการห้ามใช้โทรศัพท์เฉพาะในโรงเรียนจะช่วยปรับให้บรรยากาศในห้องเรียนดีขึ้นก็ตาม แต่ก็อาจไม่ช่วยลดเวลาใช้หน้าจอโดยรวมได้อย่างมีนัยสำคัญ

ในทางกลับกัน การห้ามใช้โทรศัพท์โดยสิ้นเชิงถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าละเลยประโยชน์ของเทคโนโลยีมือถือในด้านการศึกษา เช่น การช่วยเหลือนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ การเข้าถึงแหล่งข้อมูล และการส่งเสริมความรู้ด้านดิจิทัล ทั้งนี้ หลักฐานเกี่ยวกับประสิทธิผลของการห้ามใช้โทรศัพท์มือถือยังคงไม่ชัดเจนและมีข้อจำกัด โดยผลลัพธ์นั้นแตกต่างกันไปตามบริบทต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้ นักวิจัยจึงเสนอให้ใช้นโยบายที่สมดุลและยืดหยุ่น เพื่อจำกัดการรบกวนสมาธิขณะเรียน แต่ในขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้มีการใช้โทรศัพท์มือถือเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาอย่างเหมาะสม แทนที่จะเป็นการห้ามใช้อย่างเด็ดขาด

๒.๒ นโยบายการห้ามใช้โทรศัพท์มือถือในโรงเรียนของแต่ละประเทศ

ประมาณครึ่งหนึ่งของประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปได้ออกนโยบายห้ามใช้โทรศัพท์มือถือตลอดทั้งวันในโรงเรียน ขณะที่ ๔ ประเทศห้ามใช้เฉพาะระหว่างการเรียนรู้การสอน กล่าวคือยังคงอนุญาตให้ใช้โทรศัพท์ในบริเวณโรงเรียนได้ ส่วนอีก ๗ ประเทศยังไม่มีกฎหมายระดับชาติแต่อาจมีคำแนะนำหรือข้อบังคับในระดับท้องถิ่นหรือภูมิภาค

นโยบาย	จำนวนประเทศ	ประเทศ
ห้ามใช้ตลอดทั้งวันในโรงเรียน (Full school-day ban)	๑๓ ประเทศ	• ออสเตรีย (Austria) • เบลเยียม (Belgium) • ไซปรัส (Cyprus) • ฝรั่งเศส (France) • กรีซ (Greece) • ฮังการี (Hungary) • ไอร์แลนด์ (Ireland) • อิตาลี (Italy) • ลัตเวีย (Latvia) • ลักเซมเบิร์ก (Luxembourg) • มอลตา (Malta) • โปรตุเกส (Portugal) • สโลวีเนีย (Slovenia)
ห้ามใช้เฉพาะในห้องเรียน (Classroom ban)	๔ ประเทศ	• ฟินแลนด์ (Finland)

		• เนเธอร์แลนด์ (Netherlands) • โรมาเนีย (Romania) • สโลวาเกีย (Slovakia)
ยังไม่มีกฎหมายระดับชาติ (No national ban)	๗ ประเทศ	• สาธารณรัฐเช็ก (Czechia) • เอสโตเนีย (Estonia) • เยอรมนี (Germany) • ลิทัวเนีย (Lithuania) • โปแลนด์ (Poland) • สเปน (Spain) • โครเอเชีย (Croatia)^๒
อยู่ระหว่างการวางแผน (Planned)	๓ ประเทศ	• บัลแกเรีย (Bulgaria) • เดนมาร์ก (Denmark) • สวีเดน (Sweden)

๒.๓ การห้ามใช้โทรศัพท์มือถือตลอดทั้งวันในโรงเรียน (Full school-day ban)

มาตรการนี้กำหนดห้ามใช้โทรศัพท์มือถือและอุปกรณ์ลักษณะเดียวกันตลอดเวลาในโรงเรียน หมายความว่าห้ามมิให้มีการใช้โทรศัพท์มือถือในช่วงเวลาใดก็ตามระหว่างวันในโรงเรียน ซึ่งโดยทั่วไปนักเรียนต้องปิดอุปกรณ์และเก็บไว้มิให้นำออกมา ทั้งนี้ บางโรงเรียนอาจให้เก็บไว้ในล็อกเกอร์หรือส่งมอบให้โรงเรียนตั้งแต่เริ่มวันที่มีการเรียน ทั้งนี้ อาจมีข้อยกเว้นในกรณีฉุกเฉินหรือกรณีที่ได้รับอนุญาตเป็นพิเศษ

อิตาลีเป็นประเทศแรกที่ห้ามใช้โทรศัพท์มือถือระหว่างเรียนตั้งแต่ปี ค.ศ. ๒๐๐๗ และในปี ค.ศ. ๒๐๒๔ ได้ขยายมาตรการห้ามใช้โทรศัพท์มือถือให้ครอบคลุมไปถึงทั้งในช่วงพักและในระหว่างเวลาเรียน สำหรับนักเรียนอายุ ๓-๑๔ ปี ต่อมาในปี ๒๐๒๕ ได้ขยายมาตรการดังกล่าวไปยังระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยยังคงมีข้อยกเว้นสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในการเรียน

^๒หมายเหตุ: หัวข้อ ๒.๒ นโยบายการห้ามใช้โทรศัพท์มือถือในโรงเรียนของแต่ละประเทศ รายชื่อประเทศในกลุ่ม “ยังไม่มีกฎหมายระดับชาติ (No national ban)” ตามตารางข้อมูลในเชิงอรรถที่ ๓ อ้างอิงข้อมูลจากเชิงอรรถที่ ๑ ทั้งนี้ พบว่ารายชื่อประเทศโครเอเชีย (Croatia) ตกหล่นจากตารางในเชิงอรรถที่ ๓ จึงขอเพิ่มเติมรายชื่อประเทศดังกล่าวไว้ ณ ที่นี้ เพื่อให้ข้อมูลมีความครบถ้วนและสอดคล้องกับแหล่งข้อมูลต้นฉบับ

ส่วนประเทศลัตเวีย ใช้มาตรการห้ามใช้โทรศัพท์มือถือตลอดทั้งวันในโรงเรียนสำหรับนักเรียนอายุ ๕ - ๑๒ ปี แต่สามารถใช้เพื่อการเรียนได้หากได้รับอนุญาตจากครูผู้สอน ส่วนการใช้โทรศัพท์มือถือในโรงเรียนที่มีนักเรียนอายุมากกว่า ๑๒ ปีไม่ได้ถูกควบคุมโดยกฎหมาย แต่ขึ้นอยู่กับระดับของโรงเรียน

๒.๔ การห้ามใช้โทรศัพท์เฉพาะในห้องเรียน (Classroom ban)

การห้ามใช้โทรศัพท์มือถือเฉพาะในห้องเรียน หมายความว่านักเรียนไม่สามารถใช้หรือหยิบโทรศัพท์ขึ้นมาระหว่างเรียนได้ แต่ยังสามารถใช้ในช่วงพักได้

ในประเทศโรมาเนีย ห้ามใช้โทรศัพท์มือถือภายในห้องเรียน เว้นแต่ครูจะอนุญาตเพื่อการเรียนการสอนหรือในกรณีฉุกเฉิน ทั้งนี้ โรงเรียนแต่ละแห่งสามารถกำหนดให้ห้ามใช้โทรศัพท์มือถือตลอดทั้งวันในโรงเรียนได้ตามดุลยพินิจ

ส่วนประเทศฟินแลนด์ได้ออกกฎหมายในปี ค.ศ. ๒๐๒๕ ห้ามนักเรียนใช้โทรศัพท์มือถือและอุปกรณ์ดิจิทัลอื่น ๆ ในระหว่างเรียน โดยอนุญาตให้ใช้ได้หากจำเป็นเพื่อการเรียนหรือเหตุผลด้านสุขภาพ ทั้งนี้ เป็นข้อเสนอแนะให้โรงเรียนใช้มาตรการห้ามใช้โทรศัพท์มือถือตลอดทั้งวันในโรงเรียน แต่ไม่เป็นข้อบังคับ

๒.๕ ประเทศที่ยังไม่มีกฎหมายระดับชาติ

บางประเทศยังไม่มีกฎหมายระดับชาติในการควบคุมการใช้โทรศัพท์มือถือในโรงเรียน เช่น สเปนและเยอรมนี ซึ่งให้อยู่ภายใต้การจัดการในระดับแต่ละภูมิภาค ขณะที่บางประเทศ เช่น ลิทัวเนีย และสาธารณรัฐเช็ก (Czechia) มีเพียงแนวทางที่เป็นข้อเสนอแนะโดยยังไม่มีบทบัญญัติหรือกฎหมายโดยเฉพาะ

◆ สำหรับประเทศลิทัวเนีย ในปี ค.ศ. ๒๐๒๔ กระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงสาธารณสุขของลิทัวเนียแนะนำให้จำกัดการใช้โทรศัพท์มือถือในโรงเรียน โดยให้ความยืดหยุ่นสำหรับนักเรียนในระดับชั้นที่สูงขึ้น (เช่น มัธยมศึกษา) เนื่องจากโรงเรียนและเทศบาลหลายแห่งได้กำหนดมาตรการของตนเอง จึงทำให้นโยบายระดับโรงเรียนแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่

◆ สำหรับประเทศเยอรมนี แต่ละรัฐจะมีกฎหมายหรือกฎระเบียบเป็นของตนเอง บางรัฐ เช่น Bavaria ใช้มาตรการที่เข้มงวด ขณะที่บางรัฐ เช่น North Rhine-Westphalia ให้โรงเรียนเป็นผู้กำหนดกฎระเบียบเอง

๒.๖ ข้อสังเกต

มาตรการห้ามหรือจำกัดการใช้โทรศัพท์มือถือในโรงเรียนควรได้รับการพิจารณาให้เป็นส่วนหนึ่งของกรอบนโยบายที่ครอบคลุมและบูรณาการมากขึ้น เพื่อส่งเสริมการใช้โทรศัพท์มือถือและอุปกรณ์ดิจิทัลอย่างมีความรับผิดชอบ เนื่องจากเด็กและเยาวชนยังคงมีเวลานอกโรงเรียนอีกเป็นจำนวนมากในการเข้าถึงและใช้งานอุปกรณ์เหล่านี้ ดังนั้น มาตรการจำกัดการใช้เฉพาะในโรงเรียนจึงไม่เพียงพอที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

ได้ โดยภาครัฐควรดำเนินมาตรการอื่นควบคู่กัน เช่น การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง การสนับสนุนกิจกรรมทางเลือกในช่วงพัก การพัฒนาทักษะการควบคุมตนเองของผู้เรียน และการบรรจุความรู้ด้านดิจิทัลไว้ในหลักสูตรการศึกษา

๓. บทสรุป

การใช้โทรศัพท์มือถือในโรงเรียนอย่างไม่เหมาะสมอาจทำให้ผู้เรียนเสียสมาธิระหว่างการเรียน เพิ่มความเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพจิตและการถูกกลั่นแกล้งทางออนไลน์ ซึ่งล้วนส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนลดลง หลายประเทศในสหภาพยุโรปจึงกำหนดมาตรการควบคุมการใช้โทรศัพท์มือถือในโรงเรียน ทั้งการห้ามใช้ตลอดทั้งวัน การห้ามใช้เฉพาะในห้องเรียน หรือให้แต่ละโรงเรียนกำหนดแนวทางตามความเหมาะสม ทั้งนี้ การจำกัดการใช้โทรศัพท์มือถือควรดำเนินควบคู่กับการส่งเสริมความรู้ด้านดิจิทัลและการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้และการพัฒนาการของเด็กและเยาวชน^๓

^๓Editorial team. “Exploring mobile phone use in schools” . สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๙, จาก <https://school-education.ec.europa.eu/en/discover/news/exploring-mobile-phone-use-schools>